

ПЕДАГОГІКА

УДК 378.1; 377.8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-2-18>

Дарина ЗЯБЛОВСЬКА,
orcid.org/0000-0003-2128-0438
старший викладач кафедри інженерії, технологій та професійної освіти
Мукачівського державного університету
(Мукачево, Закарпатська область, Україна) darinazablovska@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРІВ ОДЯГУ В УНІВЕРСИТЕТАХ І КОЛЕДЖАХ УКРАЇНИ І ДАНІЇ

Згідно з «Національною доктриною розвитку освіти України», пріоритетним напрямом державної політики щодо розвитку освіти є постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу. Особлива увага приділяється змісту та структурі навчальної діяльності, тому актуальним напрямом сучасних педагогічних досліджень є перебудова змісту навчання в нових соціально-економічних умовах. Оскільки Україна взяла курс на європейську інтеграцію, то доцільно скористатися досвідом Європи в питаннях розвитку та підвищення якості освіти. У дослідженні для вивчення та аналізу запропоновано розглянути дизайнерську систему освіти Данії. Дослідження ґрунтувалось на перекладі аутентичної літератури та вивченні фактичного матеріалу, а саме освітніх програм рейтингових ВНЗ України (Київський національний університет технологій та дизайну, Харківська державна академія дизайну і мистецтв) та Данії (Школа дизайну Колдінгу, університетський коледж VIA) з професійної підготовки бакалаврів дизайну одягу. Складено коротку характеристику освітніх програм відповідно до структури вітчизняної освітньої програми. Виконано порівняльний аналіз освітніх програм із підготовки дизайнерів одягу, узагальнено спільні позиції програми, охарактеризовано особливості данського змісту навчання. Узагальнено мету програм підготовки дизайнерів одягу в Україні та Данії, визначено унікальність програми університетського коледжу VIA та Школи дизайну Колдінгу. Проаналізовано предметну галузь освітніх програм, визначено такі особливості скандинавського стилю навчання, як менша тривалість навчання, практична спрямованість професійного навчання, поєднання дизайну з розумінням бізнесу, міждисциплінарні курси, здатність до формування власної освітньої траєкторії та саморозвитку.

Ключові слова: професійна підготовка, дизайн одягу, університет, коледж, освітні програми, Україна, Данія.

Daryna ZIABLOVSKA,
orcid.org/0000-0003-2128-0438
Senior Lecturer at the Department of Engineering, Technology and Professional Education
Mukachevo State University
(Mukachevo, Transcarpathian region, Ukraine) darinazablovska@gmail.com

PROFESSIONAL TRAINING FOR DESIGNERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE AND DENMARK

The actual direction of modern pedagogical research is the revision of training programs in the new socio-economic conditions. Since Ukraine has taken a course towards European integration, it is advisable to use the experience and best practices of Europe in the development and improvement of the quality of education. In this study, for study and analysis, it is proposed to consider the design education system in Denmark. The study was based on the study of educational programs of rating universities in Ukraine (Kyiv National University of Technologies and Design, Kharkiv State Academy of Design and Arts) and Denmark (Designschool Kolding, VIA University College) for the professional training of fashion designers. A brief description of educational programs is drawn up following the structure of the national educational program. The features of the Scandinavian style of learning are identified and characterized, a comparative analysis of educational programs for the training of clothing designers is carried out, similar positions are summarized, and the features are characterized. The requirements for the professional competence of a future specialist in the design of clothing are summarized. The goals of the training program for designers in Ukraine and Denmark are generalized, the uniqueness of the programs of VIA University College and Koldingschool of Design is determined. The subject area of educational programs and the peculiarities of their development in Europe are analyzed. The subject area of educational programs is analyzed; the following features of the Scandinavian learning style are identified: the practical orientation of vocational training, the combination of design with an understanding of business, interdisciplinary courses, the ability to form one's educational trajectory, and self-development.

Key words: vocational training, fashion design, universities, college, educational programs, Ukraine, Denmark.

Постановка проблеми. В умовах сталої ринкової економіки сучасна освіта в галузі підготовки дизайнерів сьогодні характеризується об'єктивною потребою у створенні принципово нових умов становлення і розвитку майбутнього професіонала. Це можливо за виокремлення нових і особливих умов для підготовки фахівців творчих професій.

Згідно зі «Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки» передбачено оновлення змісту вищої освіти і професійної підготовки на основі послідовного переходу від репродуктивної авторитарної освіти до освіти інноваційного науково-дослідницького типу, що орієнтується на світові зразки. Звернення до досвіду європейських країн у підготовці дизайнерів одягу дає змогу визначити рівень професійної підготовки фахівців в українському освітньому просторі, виявити умови модернізаційних змін в організації навчального процесу, впровадженні сучасних освітніх технологій тощо.

Аналіз досліджень. До вивчення європейського досвіду реформування систем освіти та підготовки фахівців для різних галузей зверталось багато науковців. Найбільш вагомими щодо теми нашого дослідження є наукові розвідки проблем розвитку дизайн-освіти в Україні та Європі, що представлені О. Фурсою (Фурса, 2011). Водночас історія та сучасні тенденції розвитку дизайнерської освіти Великобританії були розглянуті Л. Даниленко (Даниленко, 2013). С. Дмитрюк вивчала питання професійної підготовки графічних дизайнерів та досвід впровадження багатодисциплінарних магістерських програм із дизайну у вищих навчальних закладах Великої Британії (Дмитрюк, 2015). Дослідженнями особливостей професійної підготовки учителів дизайну і технології у Великій Британії займалися І. Савенко (Савенко, 2015) та О. Стельмашук (Стельмашук, 2012). Українські вчені розглядали реформування професійної освіти в європейських країнах. Так, Н. Бідюк вивчала реформування в Польщі (Бідюк, 2011), Л. Ляшенко – у Фінляндії (Ляшенко, 2003), Г. Товканець (Товканець, 2010) та Н. Бокша (Бокша, 2017) – в Чехії і Словаччині.

Мета статті полягає у характеристиці особливостей підготовки дизайнерів одягу в університетах і коледжах України і Данії.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що професійну підготовку дизайнерів одягу в Україні і Данії здійснюють в університетах, коледжах та академіях.

Аналіз наукових і документальних джерел засвідчує, що Данія – це країна-лідер щодо інновацій у Європі, і ці інновації активно впроваджуються в систему освіти (Радкевич та ін., 2018). Зазначимо, що дизайнерська система освіти Данії має такі характерні особливості:

1) навчання в Данії можливе тільки в державних університетах, які підпорядковані Міністерству освіти та науки (дан. “Uddannelsesog Forskningsministeriets”), всі програми навчання уніфіковані та забезпечують високий рівень якості;

2) навчання в закладах освіти Данії характеризується значним практичним спрямуванням, активною співпрацею з підприємствами та державними структурами (Высшее образование в Дании, 2021).

Прикладом може бути Університетський коледж VIA, який є найбільшим міжнародним університетським коледжем у Данії, відомий також як університет прикладних наук. В ньому навчається 19 000 студентів, з яких 3 500 є іноземними студентами. За особливу увагу до інновацій та підприємництва Університетський коледж VIA був визнаний провідним підприємницьким закладом вищої освіти Данії у 2014, 2018 та 2019 роках. VIA є сертифікованим власником статуту ERASMUS+, членом Європейської асоціації забезпечення якості у вищій освіті (ENQA), має кваліфікаційний сертифікат Китайської Народної Республіки. VIA також є єдиною акредитованою установою Данії при Королівському інституті архітектурних технологів (CIAT). VIA пропонує різні програми навчання в галузі бізнеса, будівництва, дизайну та інженерії (VIA, 2021).

Отримати ступінь бакалавра дизайну можна також у Школі дизайну Колдінга (дан. “Designskolen Kolding”), який має статус університету (DK, 2021).

Дослідження ґрунтувалось на вивченні фактичного матеріалу, а саме освітніх програм рейтингових ВНЗ України та Данії з професійної підготовки дизайнерів одягу. На основі аналізу освітньо-професійної програми «Дизайн одягу (взуття)» для підготовки бакалаврів у галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн», спеціалізацією 022.02 «Дизайн одягу (взуття)» Київського національного університету технологій та дизайну (КНУТД, 2019); освітньо-професійної програми «Дизайн одягу (взуття)» для підготовки бакалаврів у галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн» Харківської державної академії дизайну і мистецтв (ХДАДМ, 2018); програми бакалавріату з дизайну в Школі дизайну Колдінгу (Studieordning for Bacheloruddannelsen i design ved Designskolen Kolding, 2020); навчального плану програми професійного бакалавріату в галузі дизайну та бізнесу (Curriculum for the Professional Bachelor's Degree Programme in Design & Business (PBA), VIA Design & Business, VIA University College, 2020) нами структуровано інформацію щодо порівняння підготовки дизайнерів одягу в Україні та Данії, що представлена в табл. 1.

Коротка характеристика освітніх програм вищих навчальних закладів України та Данії з професійної підготовки дизайнерів одягу

Київський національний університет технологій та дизайну (КНУТД)	Харківська державна академія дизайну та мистецтв (ХДАДМ)	Школа дизайну Колдінга (DK)	Університетський коледж VIA
Назва освітньої програми			
Бакалавр дизайну одягу (взуття)	Бакалавр дизайну одягу (взуття)	Бакалавр дизайну із зазначенням предметної галузі. Предметна галузь – Дизайн одягу. Англійська назва програми – Bachelor of Arts (BA) in Design.	Бакалавр дизайну та бізнесу, спеціальність «Модний дизайн»; Professional Bachelor's Degree Programme in Design & Business (PBA) на базі академічного професійного ступеня в галузі дизайну, технологій та бізнесу (AP Degree).
Термін навчання та обсяг освітньої програми			
4 роки, 240 кредитів ЄКТС; 2 роки, 180 кредитів	4 роки, 240 кредитів ЄКТС	3 роки, 180 кредитів ECTS	1,5 роки, 90 кредитів ECTS (PBA); 2 роки, 120 кредитів ECTS (AP Degree)
Мова(и) викладання			
Українська, російська	Українська	Датська	Датська, англійська
Мета освітньої програми			
Підготовка фахівців, наділених здатністю до формування та розвитку загальних і професійних компетентностей у сфері дизайну, зокрема моди, іміджології та ювелірного мистецтва, що спрямовані на здобуття студентом здатності володіти сучасними методами дизайн-проектування костюма, аксесуарів, брендвих, текстильних та ювелірних виробів різного виду і призначення з урахуванням утилітарно-ергономічних та художньо-естетичних параметрів.	Формування професійних компетентностей, скомп'юнованих на розроблення засобами дизайну естетично та функціонально досконалих об'єктів дизайну одягу (взуття) в побутовій, суспільній, соціокультурній, промисловій сферах життєдіяльності людини.	Студент набуває дизайнерських навичок та компетенцій у художньому, дослідницькому та практико-орієнтованому середовищах, що дає змогу працювати дизайнером у професійному, міждисциплінарному, національному та міжнародному контекстах.	Підготовка студентів до самостійного розроблення інноваційних та стійких концепцій індустрії моди та способу життя з використанням теоретичного та практичного підходу. Програма курсу поєднує дизайн із розумінням бізнесу та дає змогу студентам стати учасниками професійного та міждисциплінарного співробітництва.
Предметна галузь			
Дисципліни загальної підготовки складають 22,5%, професійної підготовки – 28%, практична підготовка – 9,75%, вивчення іноземної мови – 9,75%, дисципліни вільного вибору студента – 25% (7,5% – загальні; 17,5% – професійні), бакалаврська дипломна робота – 5%.	Дисципліни загальної підготовки складають 18%, професійної підготовки – 52%, практична підготовка – 5%, дисципліни вільного вибору студента – 25% (7% – загальні; 18% – професійні).	Дисципліни розподіляються таким чином: спеціальність – 50%, міждисциплінарний курс – 25%, виробнича практика – 17%, бакалаврський проєкт – 8%.	Дисципліни на бакалавраті розподіляються таким чином: загальні – 33,3%, спеціальні – 27,8%, вибіркові – 5,5%, виробнича практика – 16,7%, бакалаврський проєкт – 16,7%. Дисципліни на академічному професійному ступені розподіляються таким чином: загальні – 25%, спеціальні – 41,7%, вибіркові – 8,3%, виробнича практика – 12,5%, фінальний проєкт – 12,5%.
Узагальнений опис кваліфікаційного рівня (компетентностей)			
Здатність вирішувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі дизайну, зокрема у сфері дизайну костюма, аксесуарів та іміджології, ювелірних, брендвих, текстильних виробів, а також стилю та зачіски, виявляти структурні й функціональні зв'язки, що передбачає застосування інтегрованого художньо-проектного підходу і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	Здатність вирішувати спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі дизайну, виявляти структурні й функціональні зв'язки, основи комплексного художньо-проектного підходу.	Студент повинен уміти справлятися зі складними та орієнтованими на розвиток ситуаціями у навчанні та роботі; самостійно брати участь у професійній та міждисциплінарній співпраці з професійним підходом; визначати власні потреби в навчанні та структурувати власне навчання у різних навчальних середовищах.	Випускник у галузі дизайну, технологій та бізнесу зможе вирішувати складні та орієнтовані на розвиток ситуації у професійному контексті; самостійно розробляти інноваційні та стійкі концепції та продукти для індустрії моди та способу життя на теоретичній та практичній основі; поєднувати дизайн із розумінням бізнесу та грамотно і самостійно вступати у професійне співробітництво, включаючи співпрацю між професіями; визначати власні потреби у навчанні та розвивати знання та навички, пов'язані з професією.

Якщо порівнювати освітні програми закладів освіти України та Данії з підготовки дизайнерів, то першою відмінністю є тривалість навчання. В Україні вона становить, як правило, 4 роки, в Данії – 3–3,5 роки.

Звернемо увагу на мету освітніх програм, яку в узагальненому вигляді можна сформулювати як формування дизайнерських навичок та компетентностей у художньому, дослідницькому та практико-орієнтованому середовищах для самостійного розроблення естетично та функціонально досконалих об'єктів дизайну, інноваційних та стійких концепцій в індустрії моди в різних сферах життєдіяльності людини у професійному, міждисциплінарному, національному та міжнародному контекстах. Наприклад, унікальністю програми університетського коледжу VIA (Данія) є поєднання підготовки фахівців з дизайну одягу та широкою підготовкою до підприємницької діяльності.

Аналіз освітніх програм дає підстави дійти висновку, що є особливості щодо предметної галузі. Наприклад, розподіл кредитів між загальними, професійними та вибірковими курсами, а також практикою та бакалаврським проектом засвідчує, що перевага віддається професійно орієнтованим дисциплінам. Так, у КНУТД загальні становлять 40% (з них 7,5% – вибіркові), професійні – 60% (в тому числі, практика – 9,75%, вибіркові – 17,5%, бакалаврська дипломна робота – 5%); у ХДАДМ загальні становлять 25% (з них 7% – вибіркові), професійні – 75% (в тому числі, практика – 5%, вибіркові – 18%); у DK міждисциплінарні становлять 25%, професійні – 75% (в тому числі, практика – 17%, бакалаврський проект – 8%); у VIA загальні становлять 33,3%, професійні – 66,7% (в тому числі, практика – 16,7%, вибіркові – 5,5%, бакалаврська дипломна робота – 16,7%). Вибіркові дисципліни вітчизняних програм підсилюють як загальні курси, так і

професійні, а вибіркові курси данських освітніх програм – це можливість отримання додаткової кваліфікації зі спеціалізації або підготовки до вступу на програму магістра.

Щодо предметної галузі, то Школа дизайну Колдінга (DK) замість загальних дисциплін у своїй структурі містить міждисциплінарні курси. Такі курси дають змогу урізноманітнювати освітній процес та забезпечувати поглиблене вивчення студентами спеціальності, підходити до вирішення професійних завдань із позиції багатьох галузей знань, поєднуючи теорію з практикою, застосовуючи методи, що характерні для однієї дисципліни, в інших галузях знань, створюючи новий міждисциплінарний інструментарій.

Практичний компонент освітніх програм теж має певні відмінності. Так, у вітчизняних ЗВО такий компонент складає 5–10%, у данських – 17%. Більшу кількість кредитів в освітніх програмах данських закладів освіти виділено на бакалаврський проект (8–16%), у вітчизняних – лише 5%. Така практична та наукова спрямованість данської системи професійної підготовки гарантує готовність випускника до практичної діяльності, що підтверджує високий відсоток працевлаштування в перший рік після закінчення університету чи коледжу.

Висновки. Порівняльний аналіз підготовки дизайнерів одягу в університетах і коледжах України і Данії дав можливість виокремити такі особливості данської системи, як відмінність у тривалості навчання, практична (прикладна) спрямованість навчання, орієнтування здобувачів освіти на формування власної освітньої траєкторії та саморозвитку, поєднання дизайну з бізнесом, міждисциплінарність освітніх курсів. Перспективами подальших досліджень можуть бути проблеми удосконалення вітчизняних програм професійної підготовки дизайнерів одягу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бідюк Н. Сучасні тенденції розвитку системи професійної освіти у Польщі в контексті євроінтеграційних процесів. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 9. С. 30–35. URL: <http://peddyskurs.kgpa.km.ua/архів-випусків/випуск-9-2011/830-бідюк-н-м> (дата звернення: 02.12.2021).
2. Бокша Н. Історико-педагогічні аспекти становлення професійної освіти в галузі легкої промисловості в Чехії та Словаччині. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2017. Т. 1. №. 77. С. 8–13. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4> (дата звернення: 02.12.2021).
3. Вікіпедія : сайт: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Дания> (дата звернення: 25.10.2021).
4. Высшее образование в Дании: URL: <https://world-study.ua/education/denmark> (дата звернення: 25.10.2021).
5. Даниленко Л. Становлення дизайнерської освіти у Великій Британії. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2013. № 2. С. 30–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2013_2_10 (дата звернення: 11.10.2021).
6. Дмитрюк С. Професійна підготовка графічних дизайнерів у вищих навчальних закладах Великої Британії. *Проблеми освіти*. 2015. Вип. 80. Ч. 2. С. 106–110. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/254> (дата звернення: 11.10.2021).
7. Ляшенко Л. Реформування професійної освіти у Фінляндії в умовах глобалізаційних процесів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Київ, 2003. 20 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0030587> (дата звернення: 11.10.2021).

8. Національна доктрина розвитку освіти № 347/2002. Київ, 2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення: 01.12.2021).
9. Освітньо-професійна програма «Дизайн одягу (взуття)» для підготовки бакалаврів у галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн», спеціалізація 022.02 «Дизайн одягу (взуття)» Київського національного університету технологій та дизайну. Київ, 2019. URL: <https://knutd.edu.ua/ekts/2020/op-fd> (дата звернення: 21.04.2021).
10. Освітньо-професійна програма «Дизайн одягу (взуття)» для підготовки бакалаврів у галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 022 «Дизайн» Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Харків, 2018. URL: https://ksada.org/doc/osp_do.pdf (дата звернення: 21.04.2021).
11. Радкевич В., Пуховська Л., Бородієнко О., Радкевич О., Базелюк Н., Корчинська Н., Лей С., Артемчук В. Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід : монографія. Київ : ІПТО НАПН України, 2018. 223 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/711545/1/МОНОГРАФІЯ_Сучасні%20моделі.pdf (дата звернення: 21.10.2021).
12. Савенко І. Підготовка майбутніх учителів дизайну і технології у вищих навчальних закладах Великої Британії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2015. Вип. 51. С. 226–231. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8179> (дата звернення: 11.10.2021).
13. Стельмашук О. Підготовка майбутніх учителів дизайну і технології у вищих навчальних закладах Великої Британії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Тернопіль, 2012. 20 с. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/2727> (дата звернення: 22.11.2021).
14. Товканець Г. Вища професійна освіта Чеської республіки в умовах глобалізації. *Педагогічний альманах*. 2010. Т. 6. С. 160–167.
15. Фурса О. Розвиток дизайн-освіти в Україні і Зарубіжжі: історико-порівняльний аспект: порівняльна професійна педагогіка. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2011. № 2. С. 112–124. URL: https://lib.iitta.gov.ua/3071/1/Порівняльна_професійна_педагогіка_-_Випуск_2.pdf (дата звернення: 11.10.2021).
16. Curriculum for the Professional Bachelor's Degree Programme in Design & Business (PBA), VIA Design & Business, VIA University College, 2020. URL: <https://en.via.dk/programmes/bachelor/design-and-business-bachelor-top-up> (дата звернення: 03.11.2021).
17. Designskolen Kolding (DK) : сайт: URL: <https://www.lawstudies.com/universities/Denmark/DK> (дата звернення: 25.10.2021).
18. Studieordning for Bacheloruddannelsen i design ved Designskolen Kolding, Gældende fra 31. August 2020. URL: <https://www.designskolenkolding.dk/en/bachelors-degree-programme> (дата звернення: 17.11.2021)ю
19. VIA University College (VIA) : сайт: URL: <https://www.lawstudies.com/universities/Denmark/VIA> (дата звернення: 25.10.2021).

REFERENCES

1. Bidiuk N. *Suchasni tendentsii rozvytku systemy profesiinoi osvity u Polshchi v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv* [Modern trends in the development of the vocational education system in Poland in the context of European integration processes]. *Pedagogical discourse*, 2011. Issue 9, pp. 30–35. URL: <http://peddyskurs.kgpa.km.ua/архів-випусків/випук-9-2011/830-бідюк-н-м> [in Ukrainian].
2. Boksha N. *Istoryko-pedahohichni aspekty stanovlennia profesiinoi osvity v haluzi lehkoj promyslovosti v Chekhii ta Slovachchyni* [Historical and pedagogical aspects of the development of vocational education in the field of light industry in the Czech Republic and Slovakia]. *Collection of scientific works "Pedagogical Sciences"*, 2017. Volume 1. No. 77, pp. 8–13. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4> [in Ukrainian].
3. *Vikipediia* [Wikipedia]: website: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Дания> [in Ukrainian].
4. *Vyssheye obrazovaniye v Danii* [Higher education in Denmark]: website: URL: <https://world-study.ua/education/denmark> [in Russian].
5. Danylenko L. *Stanovlennia dyzainerskoj osvity u Velykii Brytanii* [Formation of design education in Great Britain]. *Bulletin of the Kharkov State Academy of Design and Arts*, 2013. No. 2, pp. 30–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2013_2_10 [in Ukrainian].
6. Dmitryuk S. *Profesijna pidgotovka grafichnih dizajneriv u vishih navchalnih zakladah Velikoyi Britaniyi* [Professional training of graphic designers in higher educational institutions of Great Britain]. *Problems of education: scientific collection. Institute of innovative technologies and educational content of the Ministry of Education and Science of Ukraine*, Kiev, 2015. Issue 80, part 2, pp. 106–110. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/254> [in Ukrainian].
7. Liashenko L. *Reformuvannia profesiinoi osvity u Finlandii v umovakh hlobalizatsiinykh protsesiv: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04* [Reforming vocational education in Finland in the context of globalization processes] (PhD Thesis), Kyev, 2003. 20 p. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/0030587> [in Ukrainian].
8. *Natsionalna doktryna rozvytku osvity № 347/2002* [National Doctrine of Education Development No. 347/2002], Kyiv, 2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> [in Ukrainian].
9. *Osvitno-profesijna prohrama "Dyzain odiahu (vzuttia)" dlia pidhotovky bakalavriv u haluzi znan 02 Kultura i mystetstvo za spetsialnistiu 022 Dyzain, spetsializatsiia 022.02 Dyzain odiahu (vzuttia)* *Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnologii ta dyzainu* [Educational and professional program "Design of clothes (shoes)" for the preparation of bachelors in the field of knowledge 02 Culture and art specialty 022 Design, specialization 022.02 Design of clothes (shoes) of the Kyiv National University of Technology and Design], Kyiv, 2019. URL: <https://knutd.edu.ua/ekts/2020/op-fd> [in Ukrainian].

10. *Osvitno-profesiina prohrama "Dyzain odiahu (vzuttia)" dlia pidhotovky bakalavriv u haluzi znan 02 Kultura i mystetstvo za spetsialnistiu 022 Dyzain, Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv* [Educational and professional program "Design of clothes (shoes)" for the preparation of bachelors in the field of knowledge 02 Culture and art, specialty 022 Design of the Kharkiv State Academy of Design and Arts], Kharkiv, 2018. URL: https://ksada.org/doc/osp_do.pdf [in Ukrainian].
11. Radkevych V., Pukhovska L., Borodiienko O., Radkevych O., Bazeliuk N., Korchynska N., Leu S., Artemchuk V. *Suchasni modeli profesiinoi osvity i navchannia v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: porivnialnyi dosvid: monohrafiia* [Modern models of vocational education and training in the European Union: comparative experience: monograph], Kyiv, 2018. 223 p. URL: https://lib.iitta.gov.ua/711545/1/МОНОГРАФІЯ_Сучасні%20моделі.pdf [in Ukrainian].
12. Savenko I. *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv dyzainu i tekhnolohii u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Velykoi Brytanii* [Training of future teachers of design and technology in the universities of Great Britain]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. Dragomanov*, 2015, pp. 226–231. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8179> [in Ukrainian].
13. Stelmashchuk O. *Pidhotovka maibutnikh uchyteliv dyzainu i tekhnolohii u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Velykoi Brytanii* [Training of future teachers of design and technology in the universities of Great Britain], Ternopil, 2012. pp. 20. URL: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/handle/123456789/2727> [in Ukrainian].
14. Tovkanets H. *Vyshcha profesiina osvita Cheskoi respubliky v umovakh hlobalizatsii* [Higher professional education in the Czech Republic in the context of globalization]. *Pedagogical almanac*, 2010. Volume 6, pp. 160–167 [in Ukrainian].
15. Fursa O. *Rozvytok dyzain-osvity v Ukraini i Zarubizhzi: Istoryko-porivnialnyi aspekt: porivnialna profesiina pedahohika* [Development of design education in Ukraine and abroad: Historical and comparative aspect: comparative professional pedagogy]. *Comparative professional pedagogy*, Khmelnitsky, 2011. No. 2, pp. 112–124. URL: https://lib.iitta.gov.ua/3071/1/Порівняльна_професійна_педагогіка_-_Випуск_2.pdf [in Ukrainian].
16. Curriculum for the Professional Bachelor's Degree Programme in Design & Business (PBA), VIA Design & Business, VIA University College, 2020. URL: <https://en.via.dk/programmes/bachelor/design-and-business-bachelor-top-up>.
17. Designskolen Kolding (DK): website: URL: <https://www.lawstudies.com/universities/Denmark/DK>.
18. Studieordning for Bacheloruddannelsen i design ved Designskolen Kolding, Gældende fra 31. August 2020. URL: <https://www.designskolenkolding.dk/en/bachelors-degree-programme> [in Danish].
19. VIA University College (VIA): URL: <https://www.lawstudies.com/universities/Denmark/VIA>.